

Rozważania na tle art. 9 Kodeksu karnego wykonawczego

KAMILA MROZEK
KATARZYNA SITNIK

Katedra Prawa Karnego Wykonawczego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Obecnie obowiązujący k.k.w.¹, a także k.k.w. z 1969² r. przyjęły zasadę bezzwłocznego wykonania orzeczenia i obowiązku poddania się karze. Zasadę tę k.k.w. z 1969 r. regulował w art. 10. Paragraf 1 tego artykułu stanowił, że postępowanie wykonawcze należy wszcząć bezzwłocznie, gdy orzeczenie stało się wykonalne. Natomiast zgodnie z § 2, organ wykonujący orzeczenie miał obowiązek stosowania niezbędnych środków w celu wykonania orzeczenia bez zwłoki. Już wówczas przepis ten nawiązywał do jakże znanej maksymy, że o skuteczności kary nie stanowi jej surowość, lecz jej nieuchronność. I to nieodkładana w czasie z punktu widzenia zarówno orzekania, jak i wykonania³.

Znaczenie tej zasady już wtedy było nieocenione dla polityki karnej. Kary orzeczone a niewykonane od zawsze były czynnikiem podważającym porządek publiczny, pozbawiając tym samym karę jej funkcji prewencyjnej w zakresie zarówno ogólnym, jak i indywidualnym⁴.

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557).

² Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 13, poz. 98).

³ J. Bafia, *Zasady prawa i polityki penitencjarnej*, Warszawa 1988, s. 24.

⁴ *Ibidem*, s. 33.

Istotą komentowanej zasady jest natychmiastowe po prawomocności orzeczenia rozpoczęcie postępowania wykonawczego czy przystąpienie do wykonania orzeczenia, a więc i wymierzonej kary. Przy tym warto podkreślić, że proces wykonania powinien być procesem ciągłym. Ważne więc jest nie tylko to, że zostanie on prawidłowo rozpoczęty, ale również to, że proces ten zostanie doprowadzony do końca⁵.

Artykuł 9 § 1 obowiązującego k.k.w. stanowi, że postępowanie wykonawcze wszczyna się bezzwłocznie, gdy orzeczenie stało się wykonalne. Warunkiem wszczęcia postępowania wykonawczego jest zatem wykonalność wydanego orzeczenia, stanowiąca okoliczność niezbędną rozpoczęcia stadium wykonawczego. Do czasu wprowadzenia w życie nowelizacji z 2011 r. obowiązywała generalna zasada, zgodnie z którą orzeczenie stawało się wykonalne z chwilą uprawomocnienia, chyba że ustawa stanowiła inaczej. Dopuszczalność wykonania orzeczenia uzależniona była zatem od jego uprawomocnienia się.

Paragraf 1 komentowanego artykułu posługuje się pojęciem „orzeczenia”, ponieważ obowiązek wynikający z tego przepisu dotyczy wykonania zarówno postanowień, jak i wyroków. Podkreślić jednak należy, że w celu zawężenia liczby wypadków wykonalności orzeczeń z chwilą uprawomocnienia, ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw⁶, dokonano zmiany art. 9 § 2 k.k.w., wprowadzając w miejsce ogólnie ujętego „orzeczenia” pojęcie wyroku oraz postanowień wydanych w trybie art. 420 k.p.k. Postanowienia te dotyczą spraw, w których sąd nie rozstrzygał w wyroku co do przepadku, zaliczenia tymczasowego aresztowania, zatrzymania lub środków zapobiegawczych, wymienionych w art. 272 k.p.k., tj. zawieszenia oskarżonego tytułem środka zapobiegawczego w czynnościach służbowych lub wykonywania zawodu albo nakazania powstrzymania się od określonej działalności lub od prowadzenia określonego rodzaju pojazdów, albo dowodów rzeczowych. Wykonalność w tym wypadku dotyczy wszczęcia ogólnie pojętego postępowania wykonawczego, zmierzającego do wykonania rozstrzygnięć zawartych w wyroku, dlatego też postanowienia te stają się wykonalne

⁵ Tak też *ibidem*, s. 32.

⁶ Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 240, poz. 1431.

dopiero z chwilą uprawomocnienia. Prawomocność wyroków oraz postanowień wydanych w trybie art. 420 k.p.k. stanowi więc podstawę do skierowania tych orzeczeń do wykonania.

Ogólnie rzecz ujmując, „prawomocność” oznacza niepodważalność decyzji⁷. W doktrynie wyróżnia się dwa aspekty prawomocności: formalny oraz materialny. Prawomocność formalna oznacza niezaskarżalność orzeczenia w drodze zwykłych środków odwoławczych (apelacją, zażaleniem). Prawomocność materialna polega na niedopuszczalności wszczęcia i prowadzenia od nowa postępowania już prawomocnie zakończonego⁸. W literaturze pojawia się również pojęcie tzw. częściowej prawomocności wyroku, która oznacza, że wyrok może podlegać wykonaniu tylko w części. W ramach prawomocności częściowej wyróżnia się prawomocność podmiotową oraz przedmiotową. Prawomocność częściowa podmiotowa może zachodzić w sytuacji, gdy w sprawie występowało kilku oskarżonych. Zaskarżenie wyroku w stosunku tylko do jednego czy części oskarżonych powoduje, że wyrok staje się prawomocny wobec tych oskarżonych, którzy wyroku nie zaskarżyli. Z kolei prawomocność częściowa przedmiotowa może mieć miejsce wówczas, gdy jeden oskarżony odpowiada za popełnienie kilku przestępstw. Zaskarżenie wyroku w części dotyczącej tylko niektórych czynów prowadzi do uprawomocnienia się wyroku w zakresie odnoszącym się do pozostałych czynów, jeżeli nie było przesłanek do orzeczenia kary łącznej⁹.

Prawomocność częściowa wyroku obliguje sąd do wszczęcia postępowania wykonawczego i skierowania wyroku do wykonania w tej części jeszcze przed przesłaniem akt sądowi II instancji.

Jak słusznie zauważa K. Postulski, stwierdzenie prawomocności orzeczenia powinno nastąpić w sądzie, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji. Dopiero bowiem stwierdzenie prawomocności daje w określonych sytuacjach podstawę do wszczęcia postępowania wykonawczego i przekazania w tym celu sprawy właściwemu sądowi¹⁰. Konsekwentnie

⁷ T. Szymanowski, Z. Świda, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz. Ustawy dodatkowe. Akty wykonawcze*, Warszawa 1998, s. 34.

⁸ K. Rymarz, *Zasada „bezwłoczności” w postępowaniu wykonawczym*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” nr 42, Warszawa 2004, s. 49.

⁹ K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 108.

¹⁰ *Ibidem*, s. 106.

należy przyjąć, że zarządzenie wykonania orzeczenia powinno nastąpić w sądzie właściwym do jego wykonania.

Kolejną zmianą zaproponowaną w Uzasadnieniu projektu ustawy — o zmianie ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw było odwrócenie zasady dotyczącej wykonalności postanowień w postępowaniu wykonawczym. Zgodnie z przyjętym założeniem „zasada ta znacznie usprawni postępowanie wykonawcze, a dotychczasowe doświadczenia i statystyki wskazują, że zaskarżalność postanowień [...] była znikoma, podobnie jak ich skuteczność. Z tego względu brak jest racjonalnych podstaw do wstrzymywania wykonania postanowień w postępowaniu wykonawczym do czasu ich uprawomocnienia¹¹”.

Poprzednią treść art. 9 § 2 k.k.w. niemal powszechnie uznawano za normę o szczególnym charakterze, wyłączającą stosowanie w postępowaniu wykonawczym art. 462 k.p.k.¹² Oznaczało to zatem, że postanowienia wydawane w postępowaniu wykonawczym, o ile ustawa nie stanowiła inaczej, stawały się wykonalne z chwilą uprawomocnienia.

Obecnie postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym stają się wykonalne z chwilą ich wydania, nie zaś jak było dotychczas — z chwilą ich uprawomocnienia.

Od zasady tej ustawodawca przewidział jednak pewne wyjątki, stanowiąc wprost, że wykonaniu dopiero po uprawomocnieniu będą podlegały postanowienia:

a) o udzieleniu przerwy, jeżeli prokurator oświadczył, że sprzeciwia się jej udzieleniu — art. 154 § 1 k.k.w.;

b) o udzieleniu warunkowego zwolnienia, jeżeli prokurator oświadczył, że sprzeciwia się jego udzieleniu — art. 162 § 2 k.k.w. oraz

c) o fakultatywnym zarządzeniu wykonania kary warunkowo zawieszanej — art. 178 § 3 k.k.w.

Nowe brzmienie art. 9 k.k.w. wprowadziło więc istotną zmianę, jeżeli chodzi o wykonalność postanowień wydanych w postępowaniu wykonawczym, stanowiąc, że co do zasady stają się one wykonalne z chwilą

¹¹ Uzasadnienie projektu ustawy — o zmianie ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy Nr 3961 z 9 marca 2011, s. 8–9.

¹² Zob. m.in. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. II, Warszawa 1999 (teza 11 do art. 462); S. Zabłocki, *Postępowanie odwoławcze w kodeksie postępowania karnego po nowelizacji*, Warszawa 2003, s. 452.

wydania, pozostawiając jednakże wyjątek dla postanowień o największej doniosłości, wskazanych w ustawie.

Do niedawna problemem była również kwestia jednoznacznego ustalenia, czy złożenie wniosku o odroczenie wykonania kary powoduje wstrzymanie wykonania orzeczenia, którego ten wniosek dotyczy, czy też nie. Ze względu na to, że odroczenie wykonania kary jest istotnym wyjątkiem od komentowanej zasady, warto poświęcić temu zagadnieniu więcej uwagi. Niejednolite w tym zakresie było orzecznictwo. Niektóre sądy wstrzymywały czynności zmierzające do osadzenia skazanego w zakładzie karnym do czasu rozpoznania wniosku, inne zatrzymywały i doprowadzały skazanego do jednostki penitencjarnej celem odbycia wymierzonej kary pozbawienia wolności, zastępując wniosek o odroczenie wnioskiem o udzielenie przerwy w wykonywaniu kary¹³.

Nie będzie nadużyciem stwierdzenie, że niektórzy obrońcy wykorzystywali złożenie wniosku np. o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności do uniknięcia przez skazanego stawienia się w zakładzie karnym. W praktyce wykorzystywanie procedury składania kolejnych wniosków, po każdej odmowie odroczenia, uniemożliwiało szybkie i sprawne wykonanie wyroku, co przekładało się niejednokrotnie na bezprawne przebywanie skazanego na wolności. Dlatego też w tym kontekście zgodzić należy się z K. Postulskim, który uważa, że złożenie wniosku o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności nie wstrzymuje z mocy prawa wykonania tej kary¹⁴. Odroczenie wykonania kary to instytucja o charakterze wyjątkowym, która może mieć zastosowanie wyłącznie do kar podlegających wykonaniu. Nie ma bowiem żadnego logicznego sensu odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, ponieważ odmowa odroczenia nie spowoduje osadzenia skazanego w jednostce penitencjarnej.

Stosownie więc do treści art. 9 k.k.w., wyrok podlega bezzwłocznemu wykonaniu, chyba że sąd skorzysta z upoważnienia ustawowego (art. 9 § 4 k.k.w.) do wstrzymania wykonania orzeczenia. Jeżeli sąd nie skorzysta z tego upoważnienia, to treść art. 9 k.k.w. w związku z art. 79 § 1 k.k.w. obliuguje sąd do podjęcia czynności mających na celu rozpoczę-

¹³ K. Postulski, *Glosa do uchwały SN z dnia 30 czerwca 2008 r., I KZP 15/08*, Lex 94682/1

¹⁴ *Ibidem*.

cie odbywania przez skazanego kary i to niezależnie od tego, czy wpłynął kolejny wniosek o odroczenie jej wykonania.

Zgodnie z poglądem K. Postulskiego, dodany nowelą z 2011 r. art. 9 § 4 k.k.w. usankcjonował ten kierunek praktyki, w myśl którego złożenie wniosku o wydanie postanowienia w postępowaniu wykonawczym nie wstrzymuje wykonania orzeczenia, którego wniosek dotyczy. Tym samym usunięte zostały występujące w praktyce wątpliwości w tym zakresie, głównie w sprawach o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności. Uznanie sądu, ale tylko w szczególnie uzasadnionych wypadkach, pozostawia się możliwość wydania postanowienia (niewymagającego uzasadnienia i niezaskarżalnego) o wstrzymaniu wykonania orzeczenia w zakresie objętym wnioskiem¹⁵. Za takim stanowiskiem opowiada się też K. Dąbkiewicz, który uważa, że dodany przepis usunie występujące w praktyce wątpliwości przez jednoznaczne określenie, że złożenie wniosku o wydanie postanowienia w postępowaniu wykonawczym nie wstrzymuje wykonania orzeczenia, którego wniosek dotyczy¹⁶. Inaczej uważa S. Lelental. Twierdzi on, że ustawodawca, wprowadzając ten przepis, uznał, że wspomnianych wątpliwości i rozbieżności nie można było usunąć w drodze wykładni art. 9 § 1 i 2, chociaż zdaniem autora było to możliwe, a nawet oczywiste. Jeżeli bowiem „ustawa nie stanowi inaczej”, to orzeczenie (wyrok lub postanowienie) podlega bezzwłocznemu wykonaniu, gdy stało się wykonalne. Komentowany przepis wprowadza wyjątek od tej zasady w wypadkach szczególnie uzasadnionych, kiedy ze złożonego wniosku wynikać będzie, że wskazane jest jednak wstrzymanie wykonania orzeczenia¹⁷.

W uzasadnieniu¹⁸ do projektu ustawy — o zmianie ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw czytamy, że „złożenie wniosku o wydanie postanowienia w postępowaniu wykonawczym nie wstrzymuje wykonania orzeczenia, którego wniosek dotyczy. Zmiana ta ma na celu wyjaśnienie występujących w praktyce wątpliwości w tym zakresie przez jednoznaczne określenie, że składane wnioski nie wstrzymują wykonywania orzeczeń. W tej kwestii dochodziło bowiem do dużych

¹⁵ K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy...*, s. 104–105.

¹⁶ K. Dąbkiewicz, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 79.

¹⁷ S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 130.

¹⁸ Uzasadnienie projektu ustawy — o zmianie ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy Nr 3961 z 9 marca 2011, s. 9.

rozbieżności w orzecznictwie sądów, zaś wśród skazanych i ich obrońców panuje wręcz oczywiste przekonanie, jakoby złożenie wniosku np. o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności zwalniało od stawienia się do zakładu karnego. Przy takiej interpretacji, niemającej uzasadnienia, możliwość składania kolejnych wniosków, np. po odmowie odroczenia wykonania kary, uniemożliwiała szybkie i sprawne wykonanie wyroku, co skutkowało pozostawianiem skazanego na wolności bez umocowania prawnego”.

Zwrócić należy uwagę również na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie¹⁹, z którego wynika, że prawo do osądzenia bez nieuzasadnionej zwłoki oznacza także powinność wykonania kary niezwłocznie po prawomocności wyroku, choćby sam skazany ubiegał się o zwłokę. Co więcej, zgodnie z poglądem wyrażonym w postanowieniu z dnia 27 czerwca 2000 r.²⁰, nadmierne odwleknięcie wykonania kary jest sprzeczne nie tylko z zasadą wyrażoną w art. 9 k.k.w., ale również z powinnością postępowania humanitarnego. Sprawia, że tak traktowany skazany długo nie może pozbyć się ciężaru dawnego przestępstwa, a kara staje się nie środkiem poprawienia go, lecz abstrakcyjną dolegliwością, oderwaną od jego dawnych czynów. W tym miejscu wskazać jednak trzeba, że niekiedy okoliczności będą przemawiały za odsunięciem w czasie wykonania kary, co będzie odpowiadać z kolei zasadzie humanitaryzmu²¹. Doskonałym tego przykładem jest instytucja fakultatywnego odroczenia, wyrażona w art. 151 § 1 k.k.w., zgodnie z którym sąd może odroczyć wykonanie kary na okres do 6 miesięcy, jeżeli natychmiastowe jej wykonanie miałoby dla skazanego bądź jego rodziny zbyt ciężkie skutki.

Nie ma wątpliwości, że odroczenie wykonania kary jest wyjątkiem od omawianej zasady. Jest to odstępstwo od formalnoprawnego obowiązku niezwłocznego rozpoczęcia odbywania kary. Powyższe w doktrynie nie budzi wątpliwości. Sporną kwestią jest natomiast to, czy przerwa w karze jest instytucją, która jest wyjątkiem od zasady bezzwłocznego wykonania kary. Za tym stanowiskiem opowiada się J. Bafia, który stwierdza, że za-

¹⁹ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 28 lutego 2002 r., II AKz 47/02, KZS 2002, z. 2, poz. 43.

²⁰ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 27 czerwca 2000 r., II AKz 232/00, KZS 2000, z. 7–8, poz. 56.

²¹ Tak też K. Dąbkiewicz, *op. cit.*, s. 78.

również odroczenie wykonania kary, jak i przerwa w karze mają charakter porządkowy, ponieważ obie regulują odstępstwa od formalnoprawnego obowiązku niezwłocznego rozpoczęcia wykonywania kary czy dokonania przerwy w wykonywaniu kary²². Również K. Postulski uważa, że przerwa w wykonaniu kary jest odstępstwem od zasady bezzwłocznego i ciągłego wykonania kary²³. Inaczej uważa S. Lelental, twierdząc, że tylko odroczenie wykonania kary jest wyjątkiem od zasady bezzwłocznego wszczęcia postępowania wykonawczego, którego skutkiem jest osadzenie skazanego w odpowiednim zakładzie karnym. Podstawy stosowania obu instytucji są zbliżone, ale na uwadze mieć należy, że zasadnicza różnica pomiędzy przerwą a odroczeniem wykonania kary polega na tym, że w wypadku jej odroczenia nie dochodzi do rozpoczęcia jej wykonania, co w świetle art. 9 k.k.w. ma zupełnie inną wymowę niż orzeczenie o przerwaniu wykonania kary²⁴. Zgodzić się należy z twierdzeniem S. Lelentala, że zasada bezzwłocznego wszczęcia postępowania wykonawczego nie oznacza, że odbywana przez skazanego kara ma być wykonywana w sposób ciągły i nieprzerwany. Taki stan rzeczy, jak wskazuje autor, byłby pożądanym. Ale skoro sąd jest zobligowany do postanowienia o udzieleniu skazanemu przerwy w odbywaniu kary (art. 153 § 1 k.k.w.), to nie można przyjąć, że instytucja przerwy jest wyjątkiem od komentowanej zasady. Inaczej oznaczałoby to, że mimo istnienia przesłanek przemawiających za udzieleniem przerwy w odbywaniu kary, sąd może jej nie udzielić ze względu na zasadę ciągłego i nieprzerwanego wykonywania tej kary. A taka wykładnia nie jest do zaakceptowania, gdyż orzekanie przerwy nie może być oceniane w kategoriach komentowanej zasady²⁵. Mimo że sądy w swoich orzeczeniach²⁶ wielokrotnie uznawały przerwę za wyjątek od zasady wyrażonej w art. 9 k.k.w., to z takim poglądem nie sposób się zgodzić.

Odroczenie wykonania kary polega na przesunięciu w czasie jej wykonania pomimo prawnego obowiązku wynikającego z prawomocności wy-

²² J. Bafia, *op. cit.*, s. 104.

²³ Zob. K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy...*, s. 593.

²⁴ Zob. S. Lelental, *op. cit.*, s. 594.

²⁵ *Ibidem*, s. 595.

²⁶ Zob. Postanowienie SA w Krakowie z dnia 29 października 2004 r., II AKz w 688/04, KZS 11/04, poz. 20; Postanowienie SA w Lublinie z dnia 25 marca 2009 r., II AKz w 223/09, KZS 2009, z. 7–8, poz. 103, Lex nr 530890; Postanowienie SA w Lublinie z dnia 6 maja 2011 r., II AKz w 398/11, KZS 9/11, poz. 119.

roku. Dlatego też, jak zostało wcześniej podkreślone, instytucja ta jest ściśle związana z zasadą wyrażoną w art. 9 k.k.w. Wystąpienie przesłanek odroczenia wykonania kary wskazuje na brak cechy wykonalności orzeczenia na czas przeszkody, która uzasadnia zastosowanie tej instytucji. Dlatego też udzielając odroczenia, sąd powinien uwzględniać wąskie rozumienie ustawowych przesłanek zastosowania tej instytucji. Przesłanki odroczenia wykonania kary nie mogą być w tej sytuacji interpretowane rozszerzająco²⁷.

Skoro k.k.w. wymaga, by postępowanie wykonawcze wszcząć bezzwłocznie, gdy stało się ono wykonalne, konieczne wydaje się również doprecyzowanie pojęcia „bezzwłocznie”. Bezzwłocznie oznacza bez zbędnej zwłoki, natychmiast, gdy tylko jest to możliwe²⁸. Definicję tę wyjaśnia § 357 regulaminu urzędowania sądów powszechnych. Zgodnie z nim każde orzeczenie, które staje się wykonalne z chwilą uprawomocnienia, powinno być skierowane do wykonania bezzwłocznie, nie później niż w ciągu 14 dni od daty jego uprawomocnienia lub od daty zwrotu akt sądowi pierwszej instancji. Postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym, wykonalne z chwilą wydania, powinny być natomiast skierowane do wykonania w dniu ich wydania²⁹. I w tym kontekście podkreślenia wymaga wspomniany czternastodniowy termin do skierowania orzeczenia do wykonania: mimo że jest terminem regulaminowym, a więc instrukcyjnym, to powyższe rozważania uzasadniają jego bezzwzględne przestrzeganie, nawet pod rygorem odpowiedzialności dyscyplinarnej. Z pewnością nie będzie nadużyciem stwierdzenie, że termin ten jest wykładnią ustawowego zwrotu „bezzwłocznie”³⁰. Nieprawomocne orzeczenia zawierające rozstrzygnięcia o natychmiastowej wykonalności powinny być skierowane do wykonania w dniu ich wydania. Datę skierowania orzeczenia do wykonania stanowi data podpisania przez prezesa sądu lub upoważnionego sędziego zarządzenia o jego wykonaniu. Zarządzenie to przewodniczący wydaje zatem na piśmie, zamieszczając w nim datę uprawomocnienia się (wykonalności) orzeczenia i polecenie wykonania przez sekretariat

²⁷ K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy...*, s. 592–593.

²⁸ *Ibidem*, s. 105.

²⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych, Dz.U. Nr 38, poz. 249 z późn. zm.

³⁰ Z. Hołda, K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy*, Gdańsk 2006, s. 99.

odpowiednich czynności w związku z treścią orzeczenia, należących do właściwości konkretnego sądu³¹.

W rzeczywistości zasada bezzwłocznego wszczęcia postępowania wykonawczego i wykonania kary pozbawienia wolności doznaje istotnych ograniczeń. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest bez wątpienia wciąż aktualny problem przeludnienia jednostek penitencjarnych.

Wydaje się, że jedną z zasadniczych przyczyn występowania zjawiska nadmiernego zaludnienia w jednostkach penitencjarnych jest to, że karą najczęściej stosowaną przez sądy powszechne jest kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Niestety, brak dochowania przez skazanych warunków zawieszenia wykonania takiej kary powoduje wydanie przez sądy postanowień o ich zarządzeniu, co jest zasadniczym czynnikiem generującym liczbę osób przebywających w jednostkach penitencjarnych.

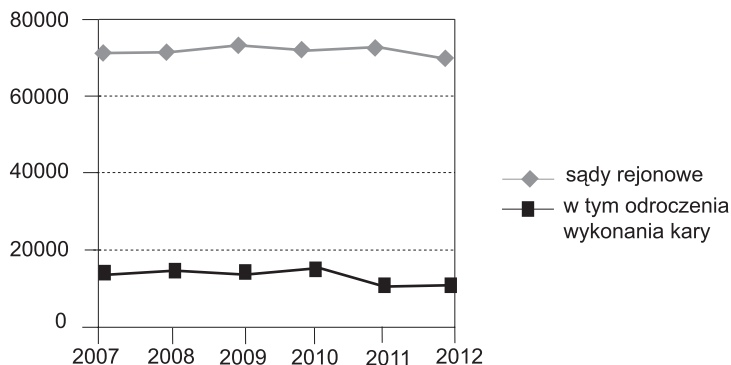
Tabela 1. Osoby prawomocnie skazane na karę pozbawienia wolności nieosadzone w zakładzie karnym mimo upływu 14 dni od uprawomocnienia się wyroku w latach 2007–2012

Sądy	Lata					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
okręgowe	1979	1960	2097	2078	2112	2412
w tym odroczenia wykonania kary	282	359	326	366	298	311
rejonowe	67 735	67 904	69 852	67 999	69 376	64 946
w tym odroczenia wykonania kary	13 955	14 255	15 003	14 366	9 987	9 509

Źródło: dane uzyskane z Wydziału Statystyki i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości Ministerstwa Sprawiedliwości. Departament Sądów Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości.

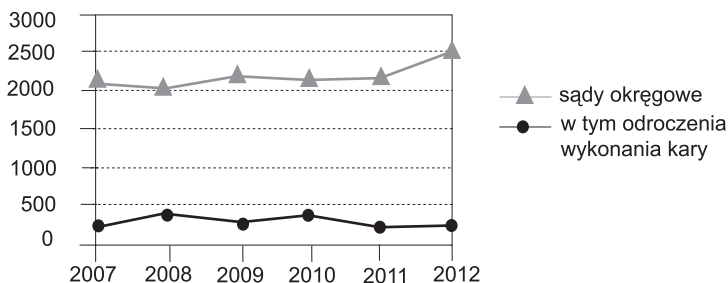
W tabeli 1 podano liczbę osób, które w latach 2007–2012 pomimo prawomocnego skazania na karę pozbawienia wolności nie zostały osadzone w zakładzie karnym. W sądach okręgowych można zaobserwować wzrost liczby skazanych na karę pozbawienia wolności, którzy nie zostali osadzeni w zakładzie karnym, przy czym do roku 2010 była zauważalna tendencja wzrostowa w zakresie stosowania instytucji odroczenia

³¹ K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy...*, s. 105.

Rys. 1. Sądy rejonowe

Źródło: dane uzyskane z Wydziału Statystyki i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości Ministerstwa Sprawiedliwości. Departament Sądów Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości.

Rys. 2. Sądy okręgowe

Źródło: dane uzyskane z Wydziału Statystyki i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości Ministerstwa Sprawiedliwości. Departament Sądów Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości.

wykonania tej kary. Wydaje się, że w dużej mierze był to wynik znacznego przeludnienia jednostek penitencjarnych w całej Polsce. Pośród barier utrudniających wykonywanie kary pozbawienia wolności z pozaszanowaniem praw skazanego, a przede wszystkim prawa do godnego i humanitarnego traktowania, duże znaczenie ma zjawisko przeludnienia jednostek penitencjarnych³². W sądach rejonowych do roku 2011 moż-

³² Szerzej na ten temat: G. Wiciński, *Przeludnienie zakładów karnych jako przesłanka odroczenia wykonania kary (art. 151 § 1 k.k.w. in fine)*, „Probacja” 2011, nr 2, s. 114–128.

na było zaobserwować wzrost liczby skazanych niesadzonych w jednostce penitencjarnej. Natomiast w roku 2012 dostrzega się drastyczny spadek. W 2011 r. osób niesadzonych było 69 376, a w roku następnym — 64 946. W kwestii stosowania instytucji odroczenia do roku 2010 liczba odroczeń kształtowała się na podobnym poziomie, z niewielkimi wahaniami, w latach 2011–2012 jest natomiast widoczny znaczny spadek liczby orzeczeń w tej kwestii.

Niniejsze opracowanie nie wyczerpuje całości zagadnienia. Z całą pewnością zasada bezzwłocznego wszczęcia postępowania wykonawczego jest niezwykle złożona i ze względu na swoją doniosłość zasługuje na dalsze badania. Komentowana zasada jest niewątpliwie jedną z najważniejszych w dziedzinie prawa karnego wykonawczego. Ma ona na względzie jedną funkcję — eliminację zbędnego czasu, który w sposób destrukcyjny wpływa na prawidłowość postępowania karnego, a z kolei funkcja ta służy „realizacji podstawowych celów, jakie powinna spełniać kara”³³. Warto podkreślić, iż przerwanie czasowego związku między przestępstwem i karą może dawać skazanemu poczucie bezkarności, osłabiając tym samym społeczne zaufanie do wymiaru sprawiedliwości³⁴.

Considerations concerning Art. 9 of the Executive Criminal Code

Summary

This article is dedicated to issues connected with immediate execution of a court sentence, which is presently governed by the provisions of Art. 9 of the Executive Criminal Code. The above principle has been confronted with adjournment of an imprisonment order, which constitutes an exception to the principle of immediate execution. The paper also presents statistical data concerning individuals convicted by a final sentence but for some reasons not yet placed in a penal institution. This phenomenon significantly limits the functioning of the said principle, which assumes an immediate execution procedure after a court sentence becomes final.

Keywords: imprisonment order, adjourned service of a sentence, overcrowding of penal institutions, enforceability of a sentence.

³³ K. Rymarz, *op. cit.*, s. 44.

³⁴ M. Kuć, M. Gałązka, *Prawo karne wykonawcze*, Warszawa 2009, s. 54.